

áll fenn, melyek menedéket és munkát biztosítanak a szabadulók számára, sőt az sem ritka eset, hogy az elítélt a letartóztatási intézetben mint szolga nyer alkalmazást. Szabály az, hogy az elítélt még büntetésének letelte után sem hagyhatja el a börtönt, míg rokonai, barátai vagy a patronage egyesület gondozása alá nem veszi. Ezek után a szakember nem csodálkozhatik azon, ha Japánban az utolsó öt év alatt a visszaesők gondosan regisztrált arányszáma csekélyebb volt, mint - Norvégia és Anglia kivételével - Európa bármely államában.

Mikor 1899-ben Japánban a nagy hatalmakkal kötött szerződés folytán a konzuláris biráskodás megszűnt. Észak-Amerika aggályát fejezte ki a fölött, vajjon a büntetés végrehajtása a fehér emberhez méltó lesz-e? Véletlenül éppen egy amerikai betörő volt az, ki a japán börtönnel először ismeretséget kötött. Szabadulása után az amerikai konzulhoz sietett és azt mondta neki: "Uram! Én az Uniónak 18 fegyházában voltam már becsukva, de oly tisztességes bánásmódban, mint ezeknél a sárga ördögöknél, még sohase volt részem!"

Ha az ázsiai, afrikai és délamerikai kontinensnek intézményéről az angol szálló ige azt tartja: "Japán first and all the rest nowhere", úgy ez elsőséget a börtönügy terén sem lehet eltagadni, sőt ha a mi büszke európai kulturánk e téren produkált eredményeivel vetjük is egybe, bátran mondhatjuk, hogy nem ártana, ha a poenologia némely kérdésében ránk törne a "sárga veszedelem".

Lábjegyzetek:

- 1) Revue Pénitentiaire 1904. évf. 302. l.
- 2) Közölve a Blatter f. Gelk. XXX. kötetében
- 3) Penological and principales 1896. 243 és 470. l.
E munka egyébként japán fordításban is megjelent.
- 4) Ezt hozza nálunk javaslatba Balkay; Jogállam V. évf. 265. l.

BINDING ÉS KRIMINOLÓGIA

Jogtudományi Közlöny 1907. 27.sz. 220.o.

Abban az elkeseredett csatában, mely a német Btk. erősvára körül Liszt és a konzervativizmus képviselői: Birkmayer, Wach, Kahl, Bar stb. között folyik, Binding ugyyszólván passzív szerepet játszott. Duzzogó Achillesként vonult vissza a dogmatika sátorába és ha mesteri Grundriss-ének egy-egy jegyzetében le is sujtott a feltételes elítélésre vagy Liszt beszámíthatósági tanára, úgy az odavetett szavak inkább az ellenfél megvetéséről, mintsem komoly harci készségéről tettek tanúságot. A tudománynak nincs oka e félreállást sajnálnia, mert ennek köszönheti a jelenkori német büntetőjogi irodalom legnagyobb remekét: a három kötetes Lehrbuchot, melyben szerzője tanúságot tett arról, hogy az egyes delictumok tényálladékainak értelmezéséhez a társadalom életének épp annyira mély ismeretével fogott, mint amennyire nélkülözi a gyakorlati szempontokat a büntett általános fogalmának és a büntetéstanáknak elemzésében. Most a Grundriss hetedik kiadásának előszavában - az előszó önálló tanulmányának is beillik - Binding lelép arról az elszigetelő zsámolyról, melyet a normaelméletben önmagának állított fel, belevegyül a küzdelembe s határozott állást foglal a "sajnálatos divatáramlatokkal" szemben, melyek korántsem törtek meg a "historiai hatalmak rocher de bronze"-án, miként a nagy lipcsei jogász vezérfonalának előző kiadásaiban (pl. 6. kiad. "Vorbemerkung") megjósolhatni vélte.

Hogy Binding még tulzásaiban és tévedéseiben is érdekes, azt sohasem lehetett tagadni s hogy bíráló szavának nyomatéka van, azt felesleges bizonyítani. Teljesen jogosult mindennek előtt Bindingnek buzgalma, mellyel a kriminalaetiologióra alapított megelőzés: a büntett elleni küzdelem beteges hajtásait nyesegeti és a büntettre irányuló általános hajlam leküzdését élesen szembeállítja az egyén által elkövetett büntett repressiójával. Bár olcsó és Bindinghez alig méltó guny, ha Ferri substitutivi penali-ját, mely a papirpénz eltörlésében találja hamisításának ellenszerét, a vámok és adók megszüntetésétől várja a jövedéki kihágások megszüntetését stb., az által viszi ad absurdum, hogy az ember "megszüntetése" általában véget vet-

ne minden büntetnek, ugy e méltánytalan szatira mégis az igazság magvát rejti magában. Nem elég ugyan, ha a büntetőjogász, mint Binding ajánlja "teljes rokonszenvvel kíséri a társadalmi politika törekvéseit", de másrészt praeventiv buzgalmában nem mehet annyira, hogy a szociálpolitikát a büntetőjog kisa-játítsa. Viszont bizonyos azonban, hogy a tervszerű társadalmi törvényhozás nem nélkülözheti a kriminalisták aktív közreműködését, mert ha pl. az alkoholizmus kérdését tekintjük, a kriminologia szava érdekeltségének mértékéhez képest legalább is olyan súlyu, mint a fiziológiáé vagy a közgazdaságtané. Az agyoncsépelt hasonlattal élve a büntetőjogásztól éppugy megkivánhatjuk, hogy tudományos és gyakorlati működésének körében ügyet vessen a praeventióra, mint ahogy az orvosnak a prophylaxis nem kevésbé előkelő hivatása a gyógyításnál.

Ha a kriminologia most említett alapfeltételének cáfolatául Binding csak paradoxonokkal operál, ugy egy másik eredményének megdöntésében a sophismától sem retten vissza. Köz-helyé vált a büntetőjog u.n. újabb irányainak az a követelménye, hogy a speciálpraeventio érdekében nem a büntettet, hanem a büntettest kell büntetni, ne a cselekmény által okozott kár nagyságához, hanem a cselekvő egyén veszélyességéhez arányuljon a büntett jogkövetkezménye. Hogy ez vajmi felszines igazság, ezt a szakember előtt felesleges fejtegetni. De mit mond ezzel szemben Binding? "A büntetés felfedezése óta elvből soha senki mást nem büntettek mint a büntettest. és ezt nevezték el új látóhatárnak! Uj csak annak a bizonyítása volna, hogyan lehetne végre-valahára a büntettet büntetni anélkül, hogy egyszer-smind a derék, minden nemes lélek szánalmára oly méltó büntettest is sujtjuk! Erre a nagy művészetre az új halhatatlanok közül még senki sem tanított!"

Ime a hangnem, melyben Binding a kriminológiát, melyet egyébként előtte csak Ferri és Aschaffenburg képviselnek, le-tárgyalja. Elkeseredésében még jogtörténeti tudása is cserben-hagyja. Azt mondja Binding, hogy sohasem büntettek mást; mint a büntettest. Nos ez még, ha szószerint értjük is, a büntető-jog legrégibb korára aligha áll. Hosszu fejlődés eredménye, hogy a - Steinmetz szavával élve - "ungerische Rache" azon egyén felé fordult kire a cselekmény mechanikus causalitása

visszavezethető volt, de még sokkal hosszabb fejlődése, hogy a büntetés a "büntettest" sujtotta vagyis azt az egyént, akit bűnössége miatt tettek cselekményéért felelőssé. Súlyosabb be-számítás alá esik azonban a sophisma, mely Binding fentebbi merész mondásában rejlik. Szó sincs róla: a kriminológia is elismeri, hogy mindig a büntettes volt azt, akit a büntetés sujtott, sőt éppen ennek tudatában tette jogosan kifogás tárgyává, hogy a ma uralkodó büntetőjog a cselekmény objektív sulya által vélt shylocki szabatossgal irányított büntetés kiszabásában figyelmen kívül hagyja az embert a cselekményben resultáló akaratí tény egyik componensét s nem vet ügyet az emberre, akinek egyénisége a kiszabott büntetés sulyát passzi-ve befolyásolja. Nihil probat, qui nimium probat. Binding párt-hivei: Birkmayer és Kahl, kik mindannyiszor a bűnösség mélyi-tését sürgetik, aligha fogják örömmel találni Binding álli-tásában, hogy a bűnösség fogalmában, amint az ma érvényesül, már bőven elég kriminologia rejlik.

A legfájdalmasabb pont, amelyen Bindinget a kriminologia érinti t.i. a felelősség kérdése, voltaképp nincs is logikai kapcsolatban a kriminológiával. Hogy a kriminologia az embert szükségkép a mechanikai causalitás pusztá láncszemének tekintí, azt maga Binding cáfolja meg azzal a szatirikusnak vélt megjegyzésével, hogy az u.n. természettudományi felfogás szerint "ismeretlen erő (!) az indító ok billiárdgolyóját a jellem pereme felé löki s előáll az eredmény: hol a gyilkosság, hol a megfertőzés alakjában, hol egy C-moll szimphonia, a Faust, a német birodalom vagy egy elmekórtani munka formájában." A tapasztalati lélektan nem pedig a kriminológia tétele, hogy a cselekvést mozgató akarat tényleg ily módon jön létre s azt a Kr. u. 1907-ik évben talán már mégsem kell már bizonyítani, hogy a másként cselekedhetés lehetősége, a választási szabadság a büntetőjogi felelősségnek ép oly kevésbé feltétele, mint az erkölcsi megítélésnek. Csak a kifejezésben és nem a lényegben tér el egyébként Binding Lisztől, midőn azt mondja, hogy a cselekvőképesség elismerésében nyilvánuló egy-séges jogászi felfogást "a determinista és indeterminista alap-hangulat különbözőségének nem lenne szabad veszélyeztetnie", aminthogy szerintünk nem is veszélyeztetí.

Teljesen egyetérthetünk Bindinggel abban az éles bírálatban, melyet a "biztonsági" büntetéssel szemben alkalmaz. Míg a büntetőjog egyáltalán élő része a jognak, addig a biztonsági rendszabályokat külön kell választani a büntetéstől, nem ugyan azért, mert a büntetés - mint Binding hirdeti - "magasabbrendű és nemesebb", mint a policiális intézkedés, hanem mert az egyéni szabadság biztosítékait, melyek a jogszolgáltatáshoz fűződnek, a közigazgatás nagyrészt még nélkülözi. Hogy a büntetés a tett, a nevelő vagy ártalmatlanná tevő rendszabály a tettes valamely tulajdonsága ellen irányul, az oly mélyreható különbség, melyet sosem volna szabad szem elől téveszteni. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a specialpraeventio a büntetésnek csak mellékes és esetleges, főcélja pedig - mint Binding hirdeti - a törvény megrendült tekintélyének helyreállítása, hanem csak azt, hogy a hatalmak szétválasztását az állam a kriminalitás elleni védekezésében sem mellőzheti. Hogy a biztonsági rendszabályok teljes elvetése mire vezet, azt éppen Binding kétségbeesett javaslatainak példájából láthatjuk, melyek a halálbüntetés kiterjesztésében, a visszaesők életfogytig tartó börtönbüntetésében kulminálnak. Ez talán mégis túl nagy ár azért, hogy Binding kedvenc szavával élve "jogi nihilistáknak" ne bélyegeztessünk. Másrészt eléggé meg nem szivlelhető Binding vétoja, melyet a büntetésnek az elmebeteggel való divatos összevegyítése ellen hangoztat. Éppen a kriminológiának sajnálatos nem ismeréséről tesz tanúságot a védői székben oly gyakran elhangzó indítvány a vádlott elmeállapotának megfigyelésére. Oly képtelenséget, hogy a büntettes általában elmebeteg vagy legalább is ugyanazon elbánás alá essék mint az elmebeteg, semmiféle kriminologus nem állított s ha Binding ez ellen komolyan tiltakozik, ez csak azt bizonyítja, hogy nem lát túl Liszt híres müncheni előadásán.

Végül egy nagy meglepetéssel szolgál Binding. Azt mondja ugyanis, hogy amióta a büntetőségazsgszolgáltatás van, mindig kellett kriminológiával foglalkoznia. "Amennyire a büntettes és cselekményeinek megértése végett szükségét éreztük annak, amit ujabban sociológiának neveznek, önállóan fejtettük ki a mi saját sociológiánkat, ami talán megmagyarázza,

hogy én (t.i. Binding) a modern sociológiából a büntettes világ és tevékenységének megértéséhez semmit sem tanultam, amit már régóta ne tudtam volna". E subjectiv vallomás legjobban felfedi a vitatott álláspont gyengéjét, hogy t.i. a büntetőjog mily kevésbé "érezte szükségét" a kriminológiának. Bizonyos, hogy a büntett és a büntettes tanulmányozásának rudimentumával már Lombroso és Quetelet előtt is találkozunk, de épp oly bizonyos, hogy a büntetőjog sajátképeni functionariusai a kriminológiával épp oly kevésbé törődtek, mint a büntető kodexek szerkesztői. Arról meg éppen mit sem tudunk, hogy az állítólag évezredek óta üzött "intuitív kriminologia" eredményei valahol megrögzítették volna. Aki a büntetőbíróknak több-kevesebb élet és emberismeretétől függő futólagos megfigyeléseit kriminológiának tartja, az vagy nem ismeri vagy nem akarja elismerni a büntett oknyomozó kutatásainak nagy jelentőségét. Bindingre bizonyára az utóbbi talál.

Bindingnek a kriminológiáról szóló 19 oldalas értekezését többek közt az jellemzi, hogy nem kevesebb mint 67 felkiáltójelet találunk benne. De az egész bírálat magában is egy nagy felkiáltójel minden tudományos törekvés ellen, mely nem a büntetőjog történeti hagyományából fakad. Hisz a jelen jogállapotát Binding a történeti traditio irányában kívánja "mélyíteni és továbbfejleszteni".

Azt hiszem nem tévedek, ha a Binding felszólalásában megnyilatkozó "furor teutonicus" okát nemcsak abban látom, hogy a német tudomány a kriminologia terén édes-keveset teremtett egy Garofalo, Ferri, Colajanni, Ferriani, Sighele vagy egy Tarde, Lacassagne, Debierre, Corre, D'Allemagne, Grasserie, Perrier, Aymard stb. munkásságával Aschaffenburgnak, vagy Baerneknak compilatioit szembeállítani csak Lisztnek hazafias velleitása volt képes. Mégsem ez, hanem a kriminologia bizonyos praepotentiája és taktikai gyengéje a heves tiltakozás főoka, ha ugyan eltekintünk Bindingnek a nemzetközi büntetőjogi egyesület elleni személyes ellenszenvétől. Nálunk is szokássá vált a kriminológiát a büntetőjog újabb irányának tekinteni, mely az "ote toi, que je m'y mette" követelésével lép fel, ami a vérbeli jogásznak szemet szur. Különösen a kriminalanthropologusok nem elégedtek meg az óvatos inductioval,

hanem a félig érett anyagból siettek a gyakorlati következményeket levonni. Már pedig a helyesen értelmezett kriminológia nem örököse, hanem segítőtársa a büntetőjognak. Ha a tárgy: a büntett és a büntetés közös is a két tudományban, a vizsgálódás kiindulópontja és módszere annál inkább különböző. Attól a társadalomtudomány, melynek a kriminológia egyik erős hajtása, még eléggé távol áll, hogy a büntetőjogot a maga egészében elnyelje s így arra a heves védekezésre sem volt szükség, melyet Binding az egyébként jogászilag a tökéletesség legmagasabb fokára emelt Grundrissében kifejt.

A VISSZAESÉS A BÜNTETŐJOGBAN

Vélemény és törvénytervezet

Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata 1907

(Szemelvény)

Az 1878. évi V. t.-cz. miniszteri indokolása elismeri, hogy a btk. a specialis visszaesés elvét fogadta el, de a szabályozást a német btk. nyomán haladva csak a rablás, lopás, sikkasztás, orgazdaság és csalás bűncselekményeire nézve tartotta szükségesnek, minthogy a többi esetekben az indokolás szerint a büntetés minimuma és maximuma közti tér elegendő módot nyújt a megfelelő büntetés megállapítására. Nem szükséges bővebben fejtegetnem, hogy a visszaesés szabályozásának ez önkényessége mennyi visszásságra adott alkalmat s a következőkben csak arra kívánok reámutatni, hogy 1. a tudomány álláspontja mennyiben változott btk.-ünk megalkotása óta; 2. a legújabb külföldi büntetőjogi törvények és javaslatok miként rendelkeznek a szóban forgó kérdésben; 3. hogy minő indokok vezettek tervezetem egyes rendelkezéseinek szerkesztésében.

I.

Az a tény, hogy a büntetőtörvények európaszerte a büntendő cselekmény elleni küzdelemben kudarcot vallottak,¹ hozta létre a született büntettesre vonatkozó tanokat, holott semmi egyébről nem tesz bizonyosságot, mint arról, hogy a büntetőtörvények eszközei tökéletlenek, mert a visszaesés kérdése, mint Bonneville de Marsangy kifejezte: próbaköve ugy a büntetőtörvényeknek, mint a büntetési rendszernek. Hogy pedig a büntetőtörvénykönyvek nem váltak be, annak oka abban a ma már közkeletű igazságban rejlik, hogy a büntetőjog nem helyezett elég súlyt a büntetés kiszabásában és végrehajtásában az individualisatióra, másszóval hogy kizárólag a bűncselekménnyel, nem pedig a büntettesekkel' foglalkozott. A büntetőjog legújabb fejlődési korszakában már egy lépéssel tovább ment a büntettesek lélektani differentialisálásában s Wahlbergnek, mint uttörőnek, Starke, Liszt és Prinsnek, mint a gondolat továbbfejlesztőinek érdeme az a megkülönböztetés, mely a büntettese-